

TOOLISTE

HAAR

Detsember 1935

8. aastakäik

E. Töolisühingute Keskliidu ja töölisnõukogude häälekandja

Ülim aeg palkade fõstmiseks.

Viimasel ajal kuuleme sageli juttu, et tööliiskond on tähtis osa Eesti rahvast, et tööliste ja muude rahva osade vahel peab valitsema sõbralik koostöö, et töölisid pole sugugi teisejärgu kodanikud jne.

Et tööliiskond on tähtis osa Eesti rahvast ning kaugeltki mitte teisejärguline, see pole töölistele küll mingi uudis. Sellest oldi meil alati teadlikud.

Tuletatakse meele vana algtõde, et **töö on rahvamajandusliku arengu alus.** Sellest järeldatakse, et **tööline on ühiskonna kandvamaid kihte.** Oleks aga eksitus arvata, et tööliiskond on nii väga meelitatud sarnastest juttudest. Tema teab niikuinii, miline on tema tööväärtus. Kuid ta teab ka seda, et tööliiskond oli Eestis kogu aeg šarnase kandva kihiga osas, kellele oli määratud küll raskuste kandmine, mitte aga nende töövilja maitsmine.

Oma viimases kõnes riigimajandusnõukogus ütles majandusminister: „**need väärtused, mis tööliiskond oma tööga juure loob, jäävad siia maale — tööliiskonna enese ja tema poegade kasutada.**“ Tähendab, kui seni veeti tööliste töövilja üle piiri, siis on see praegu ministri sõnade järgi muutunud. Teame ka, et on tõepoolest olemas kapitali

väljaveo tõkked, milledest kapital püüab aga kõigest jõust mööda hülvida. Kui aga asjad on niimoodi, s. o. et meie töövili meile ka jääb, siis peab küll tööliste olukord põhjalikult paranema!

Ja selleks on ka ülim aeg. Kui enne kriisi palgad olid ebaloomulikult madalad, võis süüdistada töölisi, et nad võitlevad omavahel ega organiseeru ametiühingulisel alusel. Kui tuli kriis ja palku alandati, siis võis süüdistada kriisi. Nüüd muud ei kuule, kui seda, et rahvamajandus elustub. Kui tööliste olukord praegugi ei parane, millele peavad siis töölisid lootma?

Majandusminister ütles, et „seni kui pole veel lõplikult kindel praeguse töömahu püsiv keskmine (näit. tänavune nõrgem saagi hädaoht), ei mõtle meie (s. o. valitsus) palkade üldisele tõusule.“ Selles küsimuses on küll vaja veidi selgust.

Silma torkab muidugi kõigepealt see, et nõrgem saagi hädaoht vist kunagi ei kao ning, et üldse midagi „lõplikku ja kindlat“ majanduselus ette ei tule. Seal on kõik muutlik ja mööduv, ja kui on tõus, siis võib alati karta kriisi.

Vahest pole selles osas ministri kõne mitte päris õieti edasi antud. Kuid olgu tema põhjendused need või teised, tule-

mus on ikkagi see (seda mõtet mainis minister mitu korda): valitsus ei mõtle üldisele palkade tõusule.

Peab tunnistama: siin pole midagi imestada. Sedasama on ka ametiühingute tegelased mitmel puhul selgitanud. Palkade tõus ei saagi tulla valitsuse poolt. Palku tõstetakse siis, kui töölisorganisatsioonid on küllalt tugevad, et nendega ka arvestatakse.

Miks on see nii? Põhjus on väga lihtne. Kogu valitsuse tegevus põhjeneb neil andmetel, mis töösturid arvavad heaks temale anda. Mõni aeg tagasi kurtis rida riigiametnikke ühel avalikul kõnekoosolekul, kui abitus seisukorras nad on majanduspoliitika ajamisel. Neil on paratamatult ühekülgne ülevaade küsimustest.

Tööstuskontrolli küsimus on praegu riigimajandusnõukogu poolt maha maetud. Kuid ka siis, kui see teoks oleks saanud, — poleks valitsusel siiski täit ülevaadet kogu tööstuse kohta. Uurimistöö oleks võtnud aega, mõnigi kuritarvitus oleks muidugi päevavalgele tulnud; kuid üldine selgus oleks vist siiski tulemata jäänud.

Iseasi on see, kui tugev ja streigivõimeline töölisorganisatsioon sunnib ettevõtjaid järeleandmisele. Siis selgub nende tõeline kandevõime palkade suhtes palju selgemal kujul! See olgu ka praegusel ajal töölise esimene hool ja mure: tugevnegu organisatsioon. On organisatsioon tugev, siis ta paneb end vastavalt maksa. Ei päästa organisatsioon, ei päästa ka keegi muu.

Et aga palkade tõstmine rahvamajanduslikult võimalik ja tarvilik on, selle kohta ei tohi olla mingit kahtlust.

Kui kujutada asja nii, et palkade tõstmisega tõusevad ka hinnad ning et seepärast tööliskond sellest midagi ei võida, siis ei pea sarnane arvamine paika. Kõikide maade kogemused on näidanud, et palgatõstmisega saab parandada töölise olukorda. Hinnatõstmisel on ju oma piir. Seda piiri dikteerib võistlus ja turumaht. Ja kui see teisiti oleks olnud, kui tööline jääks oma töoviljast ilma kas madalate palkade või kallide hindade tõttu, — noh, selles lootusetus ummikus poleks teda trööstinud mingisugused meelitused temale kui kandvale kihile.

Majandusminister ütles, et tänavu on „**töölise teenistus tõusnud, kuigi vähe.**“ Neil aladel, kus streike on peetud, on ta tõesti tõusnud. **Statistiline üldkeskmine** peegeldab aga vaevalt tõelist olukorda. Töösturite poolt esitatud andmetes lonkab ju teatavasti töötundide arv, kuna ületunde varjatakse. Nii on **tunniteenistuse arvutamine** väga umbkaudne. Ja mis annab töölisele teadmine, et näit. 1934 II poolaastal tõusis keskmine tunniteenistus 1933 II poolaastaga võrreldes 0,2 senti võrra! Muidugi on õiged majandusministri sõnad, et tähtis on reaal-, ja mitte nominaalpalkade paranemine. Tähtis on see, palju suudab tööline osta, mitte aga rahamärkide hulk ise, mida ta vabrikukassast saab. Kuid mida peame sellest järeldama?

Majandusministri andmete põhjal tõusis töölise reaalpalk (s. o. tema **palga ostujõud**) 1935. a. 2,1% võrra 1934. a. võrreldes *), ja nimelt eeldusel, et elumaksumus on ühtlasi langenud 2,3% (80,4-le punktile 82,3-lt). Kuid need arvud on igal juhtumil vananenud. Praegu on saanud tõsiasjaks elukaliduse tõus, — s. o. reaalpalk on 1935. a. kahtlemata langnud ja töölise olukord halvenenud. Seda ei tohi aga olla, kui tahetakse rääkida majanduse elustumisest.

Ei maksa ka karta, et palkade tõstmise all kannatab eksporttööstuse võistlusvõime. Meie eksporttööstus pole sugugi nii tehniliselt mahajäänud, et praegune pöörane vahe Eesti ja L.-Euroopa töölispalkade vahel peaks tingimata jääma terves ulatuses püsima. Kriisiajal on iga üksiku töölise toodang koguni tõusnud (tänu ratsionaliseerimisele). Nii ei saa vaielda ka vastava palkade tõusu vastu.

Lõpuks: majandusminister rõhutas töölise üldarvu suurenemist tööstuses ja **tööpuuduse ärakaotamist**. Kuidas selles suhtes asjad tõeliselt on, sellest oli juttu eelmises „Töölise Hääl“ numbris. Igal juhtumil ei tohi töölise palgaolud kannatada selle all, et võetakse juure uusi töölisi või luuakse uusi tööstusi. Uute tööstuste loomine ei vaja kelleltki mingit ohvrit, kui on olemas vabu kapitale: Nii ei saa ka töolistelt nõuda, et nad loobuksid palkade tõstmisest uute

*) s. o. 1935. a. indeksina on võetud 117,7, 1934 — 115,3.

Tööline ja rahvus.

8. detsembril paljastati mässukatse Eesti vabariigis. Mida need mässajad tahtsid? Kas ainult kohtade jagamist oma meeste vahel?

Meie teame, et omaaegsest liikumisest võtsid osa inimesed väga mitmesugusest ringkonnast ja kõik nad — töösturist tööliseni — lootsid enesele kasu „rahvasterviku“ maksmapanekust. Lubatud oli kõike ja kõigile. Kuid mida liikumise juhid tõeliselt mõtlesid?

Nad ise seletasid, et võitlevad rahvaõiguste eest, kuid korraldasid oma liitu ülevalt alla juhtimise teel, *Hitleri eeskujul*. Vaba arvustuse aset täitis pime sõnakuulelikkus.

Kui nad oleksid ka riiki „korraldanud“ samal alusel, nagu oma liitu, siis oleks kadunud kodanikkude vabadused, nagu organiseerimise ja sõnavabadus. Vaevalt oleks siis ka streigiõigus püsima jäänud. Ja mida need õigused tähendavad töölistele, seda teame vägagi hästi.

Nad eitasid, et nende tegevus sündis *Berlini näpunäidetel*. Kuid tõi siin igatahes see, et Eesti riigi ümberkorraldamine ülevalt alla juhtimise väimuse tuleb paratamatult Hitlerile kasuks.

Nüüd räägitakse palju „rahvusest“ ja „rahvuslusest“. Mida tähendavad aga need sõnad?

Rahvusele hakati rõhku panema umbes 150 aastat tagasi. Varem ei tuntud tarvidust selle sõna järele. Riigid ja rahvad olid kuningakodade eraomandused. Nende pärast sõditi, neid jaotati, pärandati, anti printsessidele kaasavaraks. Küsimata sellest, mis keelt alamad räägivad ja mis valitsust nad taha-

vad. Kõike juhiti ülevalt alla — valitseva ülemkihi huvides. *Inimesed olid „riigi“, s. o. ülemkihi jaoks, mitte riik nende jaoks.*

Kui rahvaste teadvus tõusis, siis tekkis ja tugevnes rahvuslik mõte. *Rahvad tundsid, et nad peavad valitsema end ise, et sundijad peavad kaduma.*

Eriti selgesti avaldus see mõte seal, kus sundijad olid võõrast rahvusest. Nagu *Baltikumis*, paljudel Habsburgide maadel ja mujal.

Seal kujuneski põhimõte: *rahvastel olgu enesemääramise õigus*. See on nende valida, kelle võimu all nad tahavad elada, kas iseseisvalt või liitudes teistega.

Nii on enesemääramise õigus tihedalt seotud rahvavalitsusliku korraga. *Rahvas, kelle üle valitseatakse, ei saa ju määrata oma saatust*. Ta on siis tummaks massiks, kelle arvel sõditakse ja kelle arvel ka kokkulepitakse. Rahvusliku teadvuse asemele tuleb politseilik sundus. Keele ja kultuuri ühtluse asemele hoiab riike koos jäme vägivald. Ja järgmine samm demokraatia kaotamisele on see, et võimsad sundijad tulevad uuesti valitsema oma mineviku teoorje. *Sest väikeriikidel pole püsi vägivallamaailmas.*

Saksamaa ei varjagi oma kavasid *Balti riikide* suhtes. Ja see pole juhus, et *Balti riikide* pealootus on pandud neile maadele, kus rahvad valitsevad iseenast demokraatlikus korras ja kus seepärast tunnustatakse rahvaste enesemääramist ja rahvusvahelist solidaarsust.

Rahvasteliit on jõud. See on kogu maailmale selgunud *Itaalia-Abessinia konflikti* puhul. Kuid *Rahvasteliit* pühib tähtsa tegurina, kuivõrd tema taga seisavad kõikide maade töötavad hulgad. Vastasel juhul pääsevad seal mõjule imperialistlikud kombinatsioonid.

Ühendriikide kapitalistid müüvad õli Itaaliale, kuid töölised keelduvad selle laevadele laadimist. See näitab eriti kujukalt, kelle huvides on sõjad ja kelle huvides on rahu. See näitab ka seda, kellele võib loota meiegi rahvas oma võitluses *Saksa hädaohu vastu*.

Hitleri *Saksamaa vastu* on rahvusva-

tööstuste loomise ja tööpuuduse ära-
kaotamise nimel.

Majandusminister seletas, et **töötülide lahendamise seadust** oli vaja „liialdatud nõudmiste tagasitõrjumiseks“. Liialdatud nõudmisi pole ametiühingud kunagi püstitanud. Nii on ka praegu palgatõstmise nõudmine igal tööalal täiel määral põhjendatud. Kuivõrd sellega arvestatakse — ripub ära tööliste eneste aktiivsuset.

heline tööliikond ja tema keskorganisationsioonid. Ka *Rahvusvaheline Ametiühingute Liit*, kelle liikmeks on E. T. Keskliit.

Mõningate ringkondade arvates on aeg selleks kohane, et teha ässitustööd tööliikonna rahvusvaheliste keskuste vastu, kes on suhtunud suurima sumpaa-tiaga Eesti rahva iseseisvusse. Meie ei tea selle ässitustöö tagamõtteid. Meie ei tea, milleks oli vaja kirjutada („Uus

Eestil“ 12. 12.) mingisuguste võoraste mürgisegajate „vahaesegamisest“ Eesti tööliikonna ellu, kuna meie organiseeritud tööliikonna tegevuses pole midagi, mis õigustaks sääraseid väljendusi. Kuid tööliikonna solidaarsus, kui ka kogu Eesti rahva huvid kohustavad meid ütlema:

„Meie jääme truuks Rahvusvahelisele Ametiühingute Liidule. Seda truudust ei saa murda ükski jõud.“

Organiseerimisele uue hooga!

Eesti tööliikumisele möödud aasta oli mitmeti murrangulise tähtsusega. Meie võime konstateerida, et Eesti ametiühinguline liikumine on saanud üle surnud punktist ja jõudnud järku, kus on avatud kõik võimalused võimsaks ja arvestatavaks jõuks saamiseks, kui üldised olukorrad seda ei takista.

Asjaolu, et ametiühingud vabastasid endid tööliiklassile kahjulikust ja teatud isikute hää-olu taotlemisele suunatud kombinatsioonide poliitikast, on kaotanud töörahva laiemais ringides umbusalduse ametiühingute vastu ja loonud eeldused kogu tööliikonna huvide haaramiseks ja esindamiseks. Selles tööliikonna tegelikus koostöös on kadunud ka tööpoolset ühikute, väikeste huvirühmade vastuolud ja leitud võimalusi neist möödumiseks.

Hoolimata raskest, üldisest seisukorrast, ametiühinguline liikumine on tunduvalt kasvanud nii arvult, kui ka elustunud tegevuselt õnnestunud, rohked palgavõitlused, ja vilgas organisatsiooniline tegevus on eelmiste väidete tõenduseks.

Ei tohi aga silmist lasta seda, et see kõik on võimalik olnud ainult seetõttu, et Eesti ametiühinguline liikumine on kindlalt püsinud v a b a a m e t i ü h i n g u l i s t e p õ h i m õ t e t e juures, kusjuures on seistud pidevalt sõbraliku suhtlemise vastavate vennasorganisatsioonidega teistel maal ja kusjuures tööliikond kogu aeg on ise saanud oma asju ajada.

Kui me alguses tähendasime, et Eesti ametiühingulisele liikumisele möödud aasta on mitmeti murrangulise tähtsusega, siis niivõrd murranguline ei ole see Eestimaa Tööliisühingute keskliidu loomulik kasv, ka see on olnud tunduvalt, kuid see on ainult järeldus ühes murrangulisest sündmusest. Nimelt möödud aastal Eesti tööliikumine Eestimaa Tööliisühingute Keskliidu juhtimisel, esmakordselt iseseisvuse kestel saavutas ühtluse. Eestimaa Tööliisühingute Keskliit on muutunud tööpoolset kogu Eesti töörahva organisatsiooniks ja sellena tunnustatud mitte ainult väljaspool, vaid ka tööliiklasi ridades. Seda ei ole tinginud esialgu veel mitte niivõrd keskliidu arvuline koostis, kuivõrd keskliidu tegumood, mille alusel kõik seisukohad ja nõuded püstitab tööliikond ise, organisatsioonides, käitistes, tööliisvanemate konverentsidel.

Teinud need kokkuvõtted, ei ole meil raske püstitada teotsemisaluseid järgnevaaks aastaks. Järgneval aastal E. T. Keskliit peab veel enam kujunema kogu tööliiklassi organisatsiooniks ja usaldusorganisatsiooniks, et säilitada tegelikus töös saavutatud ühtlust, Sellega peab kaaslema E. T. Keskliidu liikmeskonna suurendamine. Kui organiseeritud ametiühingulaste arv möödunud aastal on kasvanud, siis ei ole teostatamatu nõue ametiühingulaste arvu suurendamiseks 12.000-le üksikliikmele. Eelnev tingib vajaduse organiseerimisaluste selgitamist, kavakindlustamist ja uusimate sellealaste teaduslike uurimuste rakendamist.

Nende organisatsiooniliste ülesannete teostamine on võimalik ainult vabades ametiühingutes, rakendades demokraatlikke organiseermisaluseid. Ainult selkujul on ametiühingulisel liikumisel mõtet. Kahtlematult eesoleval aastal need küsimused tõusevad teravalt päevakorda. E. T. Keskliidu seisukoht selles küsimuses on teada. Selle seisukoha kaitsmist kergendab eriti demokraatlikel alusel organiseeritud välismaiste antiühingute, eeskätt Skandinaavia vennasorganisatsioonide heatahtlik toetus. (Skandinaavia riikide Norra, Rootsi ja Taaniga on viimasel ajal liitunud ka Soome. Jääb ainult loota, et ka Eesti ametiühingud võiksid sellesse koostöö gruppi kuuluda ja selle kõrgete saavutisteni ligineda.

Üksikud ajalehed viimasel ajal heidavad meile ette meie rahvusvahelist koostööd, et meie sellest aga juba seepärast loobuda ei saa, et ka kapitalistlikud ringkonnad ja ettevõtted välja ulatuvad ühe riigi piiridest, on päevselge, rääkimata muist põhjusist.

Kokkuvõttes saame eestulevaks aastaks järgnevad loosungid.

Eesti tööliikumisele uue hooga! Liikmete arv 12.000! Juurdugu ja püsigu tööliikonna ühtlus! Eesti tööliikumine Skandinaaviasse!

Põlevkivitööstuse osa Eesti tööliiskonna arengus.

E. Plakk.

Püüdes käsitada pealkirjas märgitud teemi klassiteadliku ning organiseeritud tööliiskonna huvipunktidest vaadelduna, tuleb seisukohti võtta küsimustes: 1) mil määral põlevkivitööstuse tekkimine ja areng nihutab Eesti tööliiskonna võitluste raskuspunkti uutesse oludesse ja 2) millisel määral tekitab ning jätkub põlevkivitööstuse kui tööstuse areng üldse Eesti ühiskonna ümberkihistumist tööliiskonnale soodsais või ebasoodsais väljavaateis. Enne kui asuda aga analüüsima kumbagi asetatud küsimust, tuleb tõmmata mõningaid põhijooni põlevkivitööstuse arenemise eelduste üle.

Põlevkivitööstus, eriti selle moodne jätk — õlitööstus — on iseseisva suurtööstusena mõeldav kui temale rajaneva laiaulatusliku tööstuse ja transpordi üks baasidest. Kuid juba senise läbitööstuse ulatusel ei mahtunud õli-saadused siseturule, põhjusel, et meil muu tööstuslik pealisehitis vastaval määral puudub, või on nende saaduste tarvitamisele raskesti kohandatav (näit. saetööstused). Nii seavad käimasolevad ning loodetavad õlitööstuse laiendamisele selle tööstuse rohkem kui kunagi varem sõltuvusesse välisturgudest, sellega ühes maailma majanduskonjunktuurist ja välispoliitilistest olukordadest. Kuna see tööstusharu, olles vast lahkunud katsetamisajajärgust, omab rentabiliteedi või kapitalistliku „tasuvuse ainult siis, kui ta on tõeline suurtööstus, tuhandeid „kätest“ ning kalleist masinaist koostatud lisavääratuse koondamise aparaat, siis on ilmne, et vajalike kapitalide investeerimisel on siin ristumas ainult kogunud ning rikaste eksploatatorite huvid.

Üks meelitatv asjakülg on ühtlane kõigile kapitalipaigutajaile: odav tööjõud Eestis; nii ka üks riisiko peaks olema ühtlane kõigile: ebameeldivus tegutseda kapitalistliku vana ilma äärmisel piiril — Eestis. On aga veel üks kaaluv põhjus, mis võib olla suureks soodustuseks osale kapitaliküttidest: paigutus-turu lähedus. See igatahes mõjutab Soome kapitali end abiks pakkuma „väiksemale vellele“. Ja veel suuremal määral ergutab see sõjaks valmistuva Saksamaa imperialistliku kapitali ekspansiooni. Muide, mis teistele tundub kui riisiko, on neile ainult ülestõstetud võitluskin-nas. Oleme ju isegi sealpool arvele võetud, kui neile kuuluva „Idaruumi ajutised valdajad“. Ka Briti lövi on esialgselt oma kanna kinnitanud, olgugi — plekist vabriku näol. Nii on isegi teatav mugavus: on aega ringi vaadata ja tarbekorral kergem asju kokku pakkida. Ka tööliste-le nii usutavam. Kuna ka Rootsi kapital asub uuesti liigutama, on seegi selgeks tunnuseks — ilmasõjas kogemusi omandanud „erapooletu“ spekulant ei toimi päris huupi.

Põlevkivi eripeatükk — riigi omatööstus — on seni vähemalt ühe positiivse märkimisväärse külje esile tõstnud: selged arvud näitavad, kui palju on

suudetud senisel turustamisel kapitali koguda uue vabriku ehitamiseks; meeles pidada tuleb, et sealne tööliste eksploateerimise aste pole mitte kõige kõrgem...

Kõigest eelnevast peaks olema selge: sarnase kosilaste valiku juures peab olema põlevkivitööstuse laienev areng tulevikus kindlustatud. Ikka rohkem hakkab olema Eesti tööstus rahvusvahelisest produktsioon-protsessist rippuv ja rahvusvahelisest kapitalist kontrollitav. Ja ikka selgem peaks olema igale tööliisele, et ikka enam hakatakse meie igapäevase leiva portsjoneid kaaluma rahvusvahelistel kaaludel. On samuti kindel, et ainult kõikäes rahvusvahelise proletariaadiga sunnime kapitalistele loovutama meile nii vajalike elatisvahendeid. Kuid tööliisklassi rahvusvahelise koostöö arutus ei kuulu käesoleva raamesse, nagu ka antud perioodi „head kombed“ ei salli niisuguste asjade üle avalikult kõnelemast.

Kuigi teemi algul sai eraldatud kaks põhilist küsimust asja selguse pärast, osutub vastamine neile samas järjekindlas käsitluses peagu võimatuks. Nii lähedas seoses ja põimuvuses on mõlemad üksteisega. Küll vääraks aga eriliselt märkimist, milliseid muudatusi tekitab õlitööstuse kestev areng Eesti tööliiskonna paigutuses. Kui ma ühes varajasemas artiklis näitasin sõja ja iseseisvuse saavutamise-ga laostunud suurtööstuse tööliiskonna kaotilist küllundumist rändtöolisteks, siis just nüüd võiks tähistada pöördepunkti jõudmist, reaktiooni algust senises allamäge minekus. Nimelt märkimisväärne osa laiendatavate kaevanduste ja õlivabrikute tööväest koguneb seniseist rändtöolistest. Samuti ka osa seni linnas püsinud töötuist ja töölistest riskeerivad lõpetada sidemed linnaga ning otsida leiba meie „töötatud maal“. Nii on saanud kaevandustööliskond ja saab veelgi oma väärtuslikuma, karmi väljaõppe läbiteinud osa. Sarnane pind peaks olema küllalt viljakas, et võiksid tekkida ning areneda võitlusvõimelised tööliisorganisatsioonid. Kuid — tähtsa piduri moodustab isevärki võorkeha tööliiskonna tervikus. On nagu saatuse ironia, et sarnane valus koht langeb ühte rahvusküsimusega. Nimelt vene rahvusest emigrantide ja neist mõjutatud külavenelaste pere kujundab endast kõige orjameelsema ja tööliisliikumist pidurdava jõu. Kuigi nende hulk suhteliselt kogu Eesti tööliiskonnas ei vääri nii palju sõnu, siis ometi seniajani kaevandustööstustes mitmel põhjusel, eriti mõningas neist nad moodustavad kaaluva protsendi. Viib kaugele, põhjalikumalt siinkohal käsitada neid ühiselulisi motiive, mis ei ole lasknud seni tekkida vajalikkude tööliisühistunnet. Alles tegelikult tundma õppides seda viletsustunud haritlaste

ja osalt kultuurist puutumata jäänud lodjavenelaste seltskonda, — ilmneb kogu võimastuste kompleks täies ulatuses. Loomulik sealjuures et sarnase olukorra säilitamine seisab igati käitist juhatuste huvides, olles nende käes raskelt asendatavaks relvaks, mida aga kerge mõjuvumaks muuta vastavate shovinistlike (maruralvuslike) agitatsiooni või ka provokatsiooni anuste lisandamisega. Karuteene tööliskonna ühtluse seisukohalt tegid ka meie „sotsialistlikud“ tööliste patronid ajajärgul, kui nad võitluses hääletajate arvu pärast eksikombel hakkasid vabse üle trmpama natsionaalsotsialismis ja esitasid teatud rahvuskeelu seaduse eelnõu.

Kuna käesoleva ajakirja ruum on määratud töölisliikumise ametiühingulise osa teenimiseks, siis just seda osa käsitades pean enda kohuseks vihjata mõnesugusele ideoloogilisele ebakindlusele ja „minnalaskmisele“, mis vääri- vad diskuteerimast asjaomastes ringides. Nii- sugusena esineb ka mõttekäik, nagu oleks ametiühingute säilitamise eelduseks nende alaline kapitalatsioon (alistumine survele). Veel pöo- rasem on asjatu tontide maalimine seinale, perioodi kostel nii alal hoida ametiühingu nime vastava ametiasutuse aktides. Mis aitab aga see? Kuhu jääb sel puhul areng tööliskonna kasvatuses, rääkimata võitlusülesandest? Olles aus enesekriitikas, peavad paljud kaevandustöö- liste ühingute tegelased tunnustama, et ajal, kui selleks oli võimalusi, ei kasutatud neid küllal- daselt, et väljendada kõigi olemasolnud jõu- dute, reservide ning organisatsiooni autori- teedi abil kaevandustööliste organisatsioonilist võrku. Mingi isesuguse vabandavusega loo- deti isetähtsate pioneeride ja — E. T. Keski- liidu organisatoori peale. Veel rohkem — ei leidunud küllalt tahet ning ettenägelikust, et väärikalt hinnata olemasolevate ühingute konkreetset tsentralisatsiooni. Et olla põhjalik- um, usaldan märkida ka sarnaseid ettetul- nud vigu, nagu võitlus org.-ide seespool isik- liku autoriteedi eest intriigidega.

On veel teine õel küsimus. Ka „poliiti- kast loobumine“ kuulub tollesse ametiühingule lubatud oportunistlikku taktikasse. Kuid peab osatama näha, et ka tööliste endi täieliku passiivsuse juures nende ametiühingud jäävad ikkagi poliitika objektiks. Ainult seda silmas- pidades mõistame, miks asub Kaevandustöö- liste ühing, ka Maatööhäva Ühisus praeguses traagikoomilises olukorras, võrreldes linnades asuvate ametiühingutega. Praegusel eksperimen- timentide ajastul pole mitte absurdne ütetus: tegevus sulgemata suletud... Ka motiiv on lihtne ühel kui teisel juhtul: mitte lasta tulla välismaiseid kapitaliste mõttele, nagu lakkaks Eesti juba homme olemast odava tööjõu maa ning — hoida maaproletariaat neitsilikus puu- tumatuses klassiteadvusest. Sellekohane tali- tamine on meelitatavalt kerge — vastavate or- ganisatsioonide ja nende traditsioonide nõrku- se tõttu. Selleks pole vaja olla ennustaja, kui öelda, et ikkagi iga ametiühinguline üri- tus või ekspansioon värvitakse „poliitiliseks“ juhu, kui ta on tõesti aktuaalne, kui selle ta- ga seisab hulkade jõud. On tõesti aeg mõel- da, kui kaugele tohib minna üks normaalne kapitalatsioon ja kust algab likvidaatorlikkus.

Ainult töölisliikumise huvidest kantud ja sellele täiesti loiaalne enesekriitika võib olla aluseks, et õieti hinnata saavutatud positsioo- ne, nende hüvesid ning varjukülgi. Positsiooni tundmine aga on vaidlematult tähtsaim eel- dus võitluste suunamisele.

Majandusliike võitluste meetodeist organi- seerimatude võitlused, n.-n. „metsik streigid“, peaks küll täielikult kuuluma ajaloo möödu- nud leheküljile, vähemalt massilises ulatuses, kuigi hoopis teistsugustes oludes nad ajutiselt ka tulevikus võivad endast mõjukalt rääkima panna. On ju võimalik märkida, et sarnaseid „võitlusi“ tõesti tuleb praegugi tihti ette hoo- aja töölistel, paevandustööstustes peamiselt os- kulstlike ehitustöölise juures, kuid niisama tihti nähtub, et nende saavutuste kestvus pole üldse märkimisväärne.

Töölisvanemaile ja töölisnõukogudele raja- tud lootused on niisamuti ammugi enamikus põrmuks varisenud. Parimal juhul nad suuda- vad tööliste olukorras läbiviia ainult pisi- parandusi, neid — mida ettenäeb töökaitse sea- dustik, ja sedagi ainult toetudes töökaitse ins- peksioonile, olles ise agentuuriks inspekto- reile. Ja veelgi enam pettumusi võivad need läbi elada, kes loodavad, et uus töötülide lahend- damise seadus võib bevandada töölivanemate ning nõukogude positsiooni. Põhjuseks on see, et nad ei suuda ka üksikus käitises tööliskon- da moodustada streigifondiks, selle tõttu, et nad ei ulatu asendama ametiühingulist organi- satsiooni, kui proovitud tõhusat palgavõitluse apraati.

Eelmised märkused on vajalikud, et aida- ta kinninaelutada teatud mugavad endapet- mise mõtteviise. On võimalik olnud leida, et sagedasti organiseerimatu kaevandustöölise va- bandab enda ametiühinguist eemalseismist ku- raasikalt, lubades siis kaasa lüüa, kui tõesti „midagi“ lahti on... Teadagi —, peale vä- hese küpsuse, seisab selle taga enamalt jaolt ainult vastutustundetus, püüe eemale hiilida majanduslikest kohustustest ja ametiühinguli- sest distsipliinist.

Töölisnõukogude ja -vanemate ülehinda- mine omakorda pole mitte, ainult vähetead- liku organiseerimatu hulga eksitus, vaid ka mitte nõuete kõrgusel seisvate ametiühing- laste poolt enda loiduse maskeerimiseks kasu- tatarv motiiv. Omapäraselt huvitavana esineb aga seisukord, kus ametiühingulised funktsionäärid on ka ühtlasi „seaduslikud“ tööliste esindajad. Kaevandustööstuste senised koge- mused enamuses näitavad seda, et ka head töölisvanemad tahavad osutada halbadeks ametiühinglasteks. On nii, et ei kasutata ära enda kindlustatamad positsiooni ametiühingu- lise funktsionäärina, et ka sagedastigi nõuete esitamisel ei kasutata moodust — esitada neid ametiühinguliste nõueta, vaid paremal ju- husel ebamääraselt „tööliste“ nõudena, hal- vemal korral töölisvanema selle ja selle soo- vina või — palvena... Ei ole ka veel tulnud toime sellega, et oleks mindud töölisnõukogude valimistele ametiühingute iseseisvate nime- kirajadega, kuigi terves koosseisus vahel on valitud ametiühinglased.

*

Põlevkivitööstuse areng on mitmeti saamas pöördeteljeks Eesti tööliskonnale. Juba oma ajutise tööpuuduse vähendava iseloomu tõttu omab ta määratu tähtsuse ja selles osas ta kuigi palju vastab E. Töölisühingute Keskliidu rahvamajanduse elustamise kavadele. Kuid ka ülemaailses organisatsioonilises koostises ta pärib hiljem kaaluva osa. Olgu märgitud, et praegune ametiühinguline ülesehitus Keskliidu on vaidlematult ebanormaalne suurtööstuse suhteliselt nõrga esinduse tõttu. Nii ka kogu põlevkivi tööhäru on selles mõttes ainult vähe rohkem kui „puuduv lüli“. Oma produktiooniliselt ulatuselt, seega ka sotsiaalselt mõjult, tõenäolikkult aga kogu põlevkivi tööhäru peaks kujunema vähemalt võrdseks kogu metsatööhäraga. Sealjuures iga käitis selles harus paratamatult võib eksisteerida ainult kui suurkäitis, mida ei saa ütelda võrreldu kohta. Niisugune väljavaade kindlasti kohustab kogu tööliskonda ning selle orgaane pöörma oma tähelepanu nii suurele küsimusele, kui seda on selle tööhäru töölise ametiühingulise pealisehitise kujundamine. Tarbekorral ei tohitaks sellejuures keelduda ei ainelisest ega moraalsest toetusest. Arvestades seniste kohapealsete organisatsioonide vähest aktiivsust, tuleks isegi kaaluda erilise organisatoori tegevusse rakendamist. Seesuguste soovide tõstmisel peab loomulikult olema üldjooneline kava, mis märgistab lähemaid sihte.

Ei ole üleliigne heita pilku sellele, mida on kaevandustöölistel organisatsioonilisel alal saavutatud. Senise endaalgatuse arvele võib kanda: 1.) Kukuruse Kaevandustöölise Ühingu kui kunagise õige teotseva, siiski kõige enam isoleerunud ühingu; viimase aja tegevusest, peale Kukruse kaevanduse likvideerimise ja töölise üleviimise Käve kaevandusse, puuduvad andmed. Igatahes viimasele Keskliidu kongressile polnud esindajat saadetud. 2.) Kaevandustöölise Ühingu, praegu osakondadega Kohtla-Järve riiklikus tööstuses ja Kohtlas, Goldfieldsi õlivabriku juures. Esimene neist omab, ka reservid, kogemustega kuid enamuses väheste aktiivsusega juhte, meie oludes nimetamisväärta kassa, stabiilse kuid väikesel liigete arvu. Kohtla, osakond sellevastu, põeb krooniliselt juhtide vähesuse ja nende tööga koormatuse all, kuigi liigete arv on suhteliselt kõrgem. Kummalgi osakonnal on kasutamiseks ruumid, milliste efektsest kasutamist on aga s. a. sunnitud loobuma, kuna „elureformidega“ koormatud asutused pole veel seniajani suutnud uuesti registreerida Ühingu põhikirja, ilma sellise „ballastita“, nagu seda on — klassiteadvuse tõstmine, üks ametiühingute automaatseid ülesandeid.

Milles tuleks kohapeal näha oma lähemaid ülesandeid?

Olemasolevate ühingute liigete arvu tõstmises, intesiivsemas ametiühingulise mõtteviisi propageerimises „Töölise Hääl“ levitamise, tihedama kontakti loomise liigete, kus muuseas peaks tõsiselt kaalumisele võetama seinalehte toimetamine ruumes. Seda muidugi. Kuid edasi. Kõikide võimalikkude abinõudega sidemete loomine seni organiseerimata kaevanduste — Küttejõu, Kivõli ja uuesti tekkiva Türsamäe tööstuse töolistega,

enam teoreetiliselt — ka Kunda töolistega, nende verbimine olemasolevaise osakondadesse ning abistamine uute osakondade loomisega. Ettvvaatust aga uute organisatsioonide kujundamisega! Nimelt praegusel autoritaarsete printsiipide ajastul peab tööliskonnale selgitama demokraatliku tsentralisatsiooni, kui ainsa tõhusa vastukaalu vajadust. Föderatiivne priitsiip töölisorganisatsioones ka kodanlike demokraatia vabamalgi ajajärgul tundub asjatu jõudude killustamisena. Nii tuleks siis ka ainult luua põhikirjaliselt ettenähtud autooomsusega osakondi Kaevandustöölise Ühingu kui teatava staashiga organisatsiooni juures, mitte aga kutsuda ellu iseseisvaid pisiühinguid. Viimati mainitute tegelik eelista-tus võib seista antud momendil mitte rohkemas, kui selles, mõnesuguse sundlikvideerimise juures ollakse sunnitud tegema ühe suletõmbe juures mitu.

Järgmise või ka kohese sammuna peaks sündima Kaevandustöölise Ühingu liikmeksastumine Rahvusvahelisesse Mäetöölise kut-sesekretariaati, et varuda rahvusvaheline toetus suuremate aktsioonide korral.

Võttes arvesse seda, et kõneall seisvad käitised kõik üksteisest on eraldatud enam-vähem suuremate vahemaadega, seisab Kaevandustöölise Ühingu varem või hiljem paratamatult oma häälekandja väljaandmise ees, sest ainult „Töölise Hääl“ ruum ning ilmumise vähene sagedus ei suuda küllalt tihedalt liita laialiasuvat liikmeskonda.

Vähemalt võrdne eelmärgitud üleandele on järjekindel uue funktsionääride kaadri väljakoolitamine, et ei tekiks lünka vananevate asendamisel uutega ning, et suudetaks teostada laiidumisiülesandeid. Selle küsimuse esile tõstmist, eriti õigustab selge väsimuse sümptomide ilmsikstulek tegelaste juures, mis tihti põhjustatud kutsetöö tapvaist tingimustest. Ei luba vaikida aga ka teatud üldine „väsimuse“ mentaliteet, mida omakord põhjustab ideoloogiline küpsus ja — isikulis-karakterilised omadused. Selle küsimuse õnnelikuks lahendamiseks on isegi igasugustest loengutest, kursustest ja õpingidest vähe. Radikaalsemaks vahendiks osutub, kui vanemad ja kogemustega seltsimehed endohverdavalult ületavad igasugused sugupõlvede vahed, n.-n. „generatsiooni võitluste“ probleemid, ja targaal kaalutlusel, keeldu sõlmimast isiklike sõprussidemeid noorematega, sellega ühtlasi takistades töölisnooruse väärtuslikumat osa kodanilise „kuldse nooruse“ elupõletamise jälgis sammumast. Mõistagi — ka iga tööline-lastevanem peab õppima nägema oma järelpõlves enda võitluste peatset abilist või jatkajat ning mitte tema väljakasvatamist kergel käel jätma juhuslike või töölisvaenuliste organisatsioonide hooleks.

*

Industrialiseerimisega kaasaskäiv sotsiaalne ümberkõhustus on kõigiti loomulik, paratamatu ja seejuures tööliskonnale otse soovitatav nähe.

Siinkohal käsitatavast tööstusharust mõjutatult sünnib see protsess küll piiratud, kuid siiski võrdlemisi laialisel maa-alal. Oma asetusest keset provintsi, kapitalistlik süsteem pa-

ratamatult ilmutab ajajooksul oma alasti tõelikkuse ümbritsevale maarahvale. Olles osalt ümbruskonna talupoegadele kõrvalteenistuse allikaks, samas aga tekitades ka külakehvi-kuist ja jõukamategi talundite noorpõlve üle-äägist nii öelda „esimese põlve“ proletariaati, ta on suutlik esialgu sünnitama isegi naiiv-
set austust ning imetlust, pakkudes ainet il-
lusiooniks, nagu rahvuslike või muude kapitali-
gruppide rikastumisega käiks kaasas ka kes-
te majanduslik tõus ja rikastumine töötava
massi hulgas. Seesugune illusioon sageli haab-
kab ka ennemvalminud kuld vähese teadlik-
kusega proletaarset põlve ja võib variseda loo-
dusliku paratamatusega siis, kui tootlus jäl-
legi saab haaratud korduvast, süsteempärasest
kriisist, kaasaskäiva töötute inflatsiooniga,
või — kui see tööharu saavutab vanuse, kus ta
hakkab intensiivselt tagasivahetama tööinva-
liide, neid asendama noortööliste vastu. Arves-
tades kaevanduse ja õliajamistööde spetsiifilise
kuranavusega, ei ole see aeg kuigi kaugel;
osalt vanemais käitistes ongi see staadium
juba saavutatud. Tööandjailt tarvitusele vee-

tavad katsed, pesta puhtaks enda käed töö-
liste lõplikust invaliidisusest¹⁾ ei too sellesse
küsimusse olulisi muudatusi, küll aga tekitab
lisaprobleeme.

Kui veel märkida, et alaliselt käib selek-
sioon nende hulgas, kes ei suuda tükitööle
määratud hindadega päevapalka välja teenida,
siis on meil juba väike ülevaade kapitalistli-
kest automaatselt mõjuvatest tegureist, mis ei
tekita ainult sotsiaalset ümberkihistust vaid
ka pööret mõtlemises ja teadvuse tõuses. Siin-
kohal seisab organiseeritud töölisliikumise
missioon selles, et vajaliku selgituse ja ten-
dentsi lisandamisega kiirendada seda prot-
sessi.

Arvesse võttes antud analüüsi ja näpunäi-
teid, töölikond võib raugematult sammudes
kindel olla, et tema osasuuruse kasvuga ühis-
konnas käib kaasas tema erikaalu tõus, et iga
saabuv kriis või muu kriitiline moment leiab
teda eest ikka rohkem valminult, ikka rohkem
otsutamismõeliselena. Ja veel, et temast rip-
pvalt ning tema oma hooldusel peab kasva-
ma töölikonna liitlaste hulk.

Välismaa mäetööstest.

Rootsi kaevandustööliste lii-
dul oli 1933. a. lõpul 5.839 liiget ja liidu
sissetulekud olid aastas 145.135,79 krooni, mis
laekusid peamiselt liikmemaksust. Üle 13.000
krooni makseti toetust töötülide puhul. Töö-
puuduse ja reisitoetuseks makseti 42.361 kr.
Kogu liidu väljaminekud 128.214,65 kr. Liit
moodustab enesest tugeva jõu, millega töö-
andjad peavad arvestama.

Kesk-Rootsi kaevandustes nõudsid kaevan-
dustöölised uut kollektiivlepingut, kus palgad
oleksid tõusnud pealmaa kaevandustes 70-lt
ööriit 75-le ööriit tunnis (1 öör = 1 sendile)
ja allmaa kaevandustes 75-lt — 80-le. Me-
tallitööstuse liidu kaevandustes nõuti palga-
kõrgendust vastavalt 63-lt 70-le ja 75-lt 80-le
ööriit tunnis. Tööaja piiramist nõuti 40 tun-
nile nädalas 5 päeva töötades ja 8-päevalist
tasulist puhkust.

Belgias suudaks söetöölise ja tööstuse
olukorda päästa kaevanduste sotsialiseerimi-
ne. Süite tagavarad suurenevad. Palgavähend-
uste vastu on olnud korduvalt suuri streike
ja eelmisi palgavähendusi on suudetud osalt
kaotada.

Saksamaal on söetoodang 1923. kuni
1932. a. vähenenud 39%. Vähenenud on nii
väljavedu kui ka sisetarvitus. Söekaevurite
arv on langenud 524.390-lt 311.550-le, s. o.
212.800 või 41%. Mitmesugustes tähtsates
kaevandusrajoonides oli 20—40% söetööstest
töota.

Prantsusmaal toodang langeb ja
mõnel pool töötatakse 12 päeva kuus. Töö-
liste arv langes 273.000-lt 255.000-le. Nõu-
takse lühemat tööpäeva. Sulatisahjude tege-
vus on 50% kahanenud.

Hollandis on söetööstuses raskused
vääringu pärast. Tööliste organiseerimiseks
teeb kirik takistusi, nagu Jugoslaaviaski.
Prantsuse ja Belgia kantingendid teevad söe

sisseveole takistusi. Riiklikud kaevandused
saadavad välismaisi töölisi omal kulul tagasi
nende kodumaale. Peeti visa võitlust korteri
üüride alandamise eest kaevanduste majades.
Riiklikes kaevandustes olukord on süiski pa-
rem. Erakaevandused seisavad mitu päeva
nädalas. Tööliste arv on vähenenud 37.371-lt
34.721-le. 10%-line palgavähendus suudeti
hoida ära tööliste ühise vasutpanu tõttu.

Austriaski on nii toodang kui ka söe-
kaevurite arv lüüdnud tagasi. Tööliste arv on
langenud 12.326-lt 8.931-le 1929. a. — 1931.
a. Kaevandustel oli 65% koormatus. Välis-
maad teevad dumpingut. Palgad olid enne
rüüripööret 5—8—10 shillingit 8 tunni eest.
Austria mäetöölised on pidanud kangelaslike
palgavõitlusi oma olukorra halvendamise
vastu.

Poola söetööstuse toodang oli 1931. a.
28.265.000 tonni, seega tähtsam söetootja riik.
Palgad olid 10,67 zloti vahetuses. Kordu-
vate palgavähenduskatsete vastu on peetud
sitkeid streike, kusjuures on olnud mitmel
korral kokkupõrgetel politseiõimudega küm-
neid surmaohvreid. Töölised on süiski tulnud
võitjailks vaatamata survele.

Rumeenias on tööpuudus suur. Töö-
tuist on 40% kaevandustöölised. Ratsionali-
seerimine on suurenenud, toodang tööliste koha-
tunduvalt tõusnud, kuid üldtoodang vähe-
nenud.

¹⁾ Nii nagu moodne riigiõigus viimasel ajal
tõstab „täisealisuse“ norme igasuguste kodade
ja nõukogude vormimisel, nii ka poolametlikult
põlevkivi tööstuses leiab äramärkimast tööliste
tööjõu kestvus 12-le aastale, nii näit. riiklikus
tööstuses üle 30-ne aastaseid enam tööle ei
võeta.

Tschechoslovakkias on mäetöölise arv langedu 98.952-lt 77.215-le. 1933. a. Töölise organisatsioonid on hoidnud ära rea palgalaandusi. Toodang on langedu tublisti.

Inglismaal on söetööstus suures ummikus ja ametiühingud nõuavad kaevanduste riigistamist. Töölise arv on vähenenu 1929. a. kuni 1933. a. 933.039-lt 764.570-le. Palgad on püsinud enam-vähem ühel tasemel — 7 shillingit 1,67 pentsi päevas. Toodang vähenes 287,4 milj. tonnilt 212 milj. tonnile 1933. a. Tööpuudus kaevurite hulgas on suur. 1929. a. kuni 1933. a. töusis töötute mäetöölise arv 177.248-lt 425.004-le. Valimistel, mis äsja möödusid, hääletasid inglise mäetöölised peamiselt tööliserakonna kandidaatide poolt. Isegi kodanlised erakonnad lubasid söekaevurite

olukorda parandada, kuid arvatavasti jääb see ainult lubaduseks. Viimaste teadete järele nõuti 10% palgakõrgendust ja toimepandud hääletuse järele oleks tulnud suur söekaevurite streik, kuid viimasel silmapilgul suudeti tüli vastavas komisjonis juhtida lepitavasse järku. Arvatavasti tullakse töölise nõudeile vastu.

Austraalia kaevurid teenivad 18—20 shillingit päevas. Töötatakse püüratud tööajaga. $\frac{2}{3}$ töötas isegi kõigest 2 päeva nädalas. Toodang langes 1926. a. kuni 1930. a. 10.885.766-lt 7.093.055-le tonnile.

Hispaania mäetöölise olukord on tugevasti läinud tagasi diktatuurist saadik. Tööaega ja tootmist on tugevasti püüratud.

„Töölise Hääle“ 1936. a.

„Töölise Hääle“ on ilmunud ametiühingute ja töölinõukogude häälekandjana juba 8 aastakäiku. 1936. a. alustab ta 9. aastakäiku. Selle aja jooksul on see ajakiri olnud ametiühingute ja töölise ellu puutuvate pea- ja pisiküsimuste selgitajaks. On olnud meie võistlusleheks. Viimasel ajal on ajakiri järjest võitnud juurde uusi lugejaid linnast ja maalt. Uuelgi aastal jätkab „Töölise Hääle“ selgitustööd kogu töölisakonna huvides. Igal ametiühinglasel on võimalik siin sõna võtta ja oma mõteteid avaldada.

„Töölise Hääle“ on aastate jooksul täienenud tehniliselt ja sisuliselt. See on suurendanud väljaandmise kulusid. Kuid on olnud siiski möödapääsematult vajalik. Ajakirja hind on jäänud sealjuures äärmiselt odavaks. Tellimustest saadud tuludega ei ole olnud võimalik katta ajakirja väljaandmisega seotud kulusid, kuigi need on äärmuseni kokku tõmmatud. Igal aastal on Keskliit teistest summadest ajakirjale tunduvalt juurde maksnud. Eeloleval aastal ilmub „Töölise Hääle“ aasta läbi normaalses suuruses. Hoidudes seda vähendamast. Selle all kannatatakse sisuline külg. Seda püütakse veel täiendada.

On osutunud paratamtuks 1936. a. „Töölise Hääle“ hinda teataval määral tõsta. „Töölise Hääle“ jääb ikkagi üheks odavamaks ajakirjaks, et olla töölisele kättesaadav.

Terve rida ametiühinguid on tellinud ajakirja kogu liikmesakonnale või

teatud osale, organisatsiooni kulul. Uue hinna juures on kollektiivsed tellimused odavamad kui üksiktellimused, et ajakirja tellimine liikmesakonnale ei tekitaks ametiühinguile rahalisi raskusi. Loodetavasti eeloleval aastal enamik ametiühinguid kasutab kollektiivseid tellimusi.

1936. a. „Töölise Hääle“ tellimushind on järgmine:

Üksiktellimused:

aastas üks kroon,
poolaastas 60 senti,
veerandaastas 30 senti.

Ametiühingute kollektiivsed tellimused:

aastas 80 senti,
poolaastas 45 senti,
veerandaastas 25 senti.

Üksiknumber:

10 senti.

Kõik ametiühingute juhatused, usaldusmehed ja töölisvanemad asugu aegsasti tellimuste kogumisele.

Tellimisi võtavad vastu ka kõik postiasutised üle riigi.

Olgu uuel aastal üheks meie ülesandeks: „Töölise Hääle“ levitamine ja sellele kaastöö saatmine. Kasutagem trükisõna, kui vaimset relva tööliikumise arendamiseks.

Ettevõtete 1934. a. aruandeid.

Tänavuste palgavõitluste puhul on ettevõtjate poolt, nagu kogu palgavõitluste ajaloost kestel meil ja mujalgi, ikka toonitatud ettevõtete nõrka kandevõimet. Kuigi kaused arvestused on näidanud, et see jutt ei vasta tõele, siis ometigi pole saadud seda tõendada otseste andmetega, sest ei eraisikuil-töövõtjail, ega valitsusasutustel pole olnud ligipääsu ettevõtete poolt antavate andmete kontrollimiseks ja selgitamiseks.

Üheks niisuguseks ettevõtete poolt antavateks andmeteks on ka iga aasta „Riigi Teataja Lisas“ avaldatud aruanded. Toome seniilmunud 1934. a. aruandeist mõned iseloomustavamad võrdlused ettevõtete kapitali ja puhtakasu kohta:

tööstus ja tulitikumonopol. Konjunktuurinstiituut algas paari aasta eest suurejoonelist uurimistööd tekstiiltööstuse kohta. „Suur joon“ vaibus aga varsti, ilma et avalikkuse ette oleks pääsenud andmeid uurimise tulemuste kohta. Mõnelt poolt oli aga kuulda, et ettevõtjad ei lasknud uurijaid materjalidele ligigi. Nii oli tekstiiltööstus endiselt saladuste katte all. Aruanded näitavad „halba konjunktuuri“, kuid „Majandusteatet“ toovad igas numbris teateid uute väikeste tekstiiltööstuste asutamise kohta. Oleks siiski huvitav teada, kuhu kaovad praegu need tulud, mida varemalt bilansivõltsimistega varjati — kas on tulud vähenenud, või kestavad varjamised edasi?

I. KAUBANDUSLISED ETTEVÕTTED

A/S.	Kr.
Whishaw	Kr.
Estika	”
Ü. Tarmo	”
J. Rubin	”
E. Sporleder	”
A/S. Epahag	”

OMAKAPITAL	KASU	KASU %
100.000.—	28.613,89	28,6
90.000.—	12.358,22	13,7
121.334,54	37.455,69	31,2
57.104,60	15.917,41	28
50.000.—	20.262.—	29,3
320.244,61	54.307,07	17

II. TÖÖSTUSETTEVÕTTED

a) Tekstiiltööstused

A/S. Rauaniit	”
A/S. Eesti Siid	”
Sindi	”
A/S. Vill	”
Besprosvanje	”

386.247,82	28.947,07	7,5
202.948,10	25.246,47	12,4
2.500.000.—	44.777,58	1,7
150.374,09	5.712,31	3,8
73.600.—	12.336,24	16,7

b) Mitmesugused tööstused.

Uus Balti Metsatööstus	”
Port Kunda tsemenditööstus	”
Tallinna Laevaühisus	”
Tulitikumonopol	”
Viktooria	”

62.775.—	58.374,82	92,9
1.250.000.—	55.139,25	4,4
246.420,29	170,94	0,05
4.032.500.—	7.261,50	0,02
78.107,65	46.430,43	59,4

Nagu eeltoodud andmeist näha, on enamik kaubandusettevõteteist töötanud hea kasuga.

Palju ebamäärasem on pilt tööstusettevõteteis. Metsatööstused „Uus Balti“ ja „Viktooria“ kasuprotsent on ebatavaliselt kõrge, mida tuleb seletada elava metsaekspordiga möödunud aastal. Väga imeliku mulje jätaavad aga tekstiiltööstuse aruanded. On ju üldiselt teada, kui võrd soodsais tingimuis asub see tööstusharu, samuti kui tsemendi-

Ka Laevaühisuse aruanne ei taha hästi sobida tegelikkusega — madalate palkadega ja järjest juurdesoetatavate uute laevadega.

Ainus kindel järeldus, mis avaldatud aruandeist võib teha, on, et niikaua kui need aruanded ettevõtete eneste andmeil, ilma välise kontrollita avaldatakse, ei saa nende põhjal mingit pilti tegelikust kandevõimest.

Rootsi saeveskitöölise olukorras.

Aug. Lindberg.

Peale n.-n. „rahu kriisi“ 1921. ja 1922. a. kui rootsi tööliste palka tunduvalt alandati, on rootsi saeveskitöölise palgad tunduvalt tõusnud, kas otseste palgatöstmiste või ratsionaliseerimise tõttu. 1922. a. oli saagija palk 90 ööri tunnis (1 öör on ligikaudu 1 eesti sent), kuna 1931. a. oli vastav palk 103 ööri tunnis. 1922. a. makseti n.-n. keskmise või üldise tunnitasauna 58 ööri tunnis,

kuna 1931. a. 70 ööri. Teistel tööliste gruppidel on palgatõus umbes samas ulatuses kui saagijatel. 1931. a. sügisel ütlesid tööandjad kollektiivlepingud üles ja nõudsid palkade alandamist 20—30%, tuues põhjenduseks ette, et Rootsi saeveskitööstus kannatab peamiselt Soome ja Vene konkurentsi tõttu. Mõlemad maad töötavad madalate palkadega.

Pealn pikki läbirääkimisi lepitä nii kokku,

et tunnipalgad alanesid 6% ja tükitöö-hinnad 9%. Sellane leping maksis 1. veebruarini 1933. a. Uues lepingus kujunes tunnipalgaks saagijatel, kantijatel j. t. 95 ööri tund. Abitöölistel kujunes teenistus umbes 95% õppinud tööliste omast. Nüüd on vastavad tunnitasud 3—4 ööri võrra kõrgemad, s. o. 98—99 ööri tunnisi. Alacalised saavad vähem. Platsitööliste palgad on kõrgemad: tahveldajal 10% ja väljalaadijal 15% kõrgemad kui saagijal. Teised platsitöölistes teenivad 5—10% enam kui saagijad. Lõuna- ja Kesk-Rootsi saeveskite palgad on 5—10% madalamad, kui Põhja-Rootsis. Eeltoodud aluspalgad olid maksivad Põhja-Rootsi kohta. Peale selle on palga erinevused rannal ja sisemaal asetsevates saeveskites. Esimestes on kõrgemad palgad. Peale rahapalga maksetakse veel naturaaltasusid: nagu priikorter, küte. See naturaaltasu hinnatakse 10 ööri tunnilt mis tuleb rahapalgale lisaks.

Kollektiivlepingud on maksimas kõikjal. Peale kohalike erilepingute maksab üldine ülemaaline leping, kus on tööaeg nädalaks määratud kindlaks 48 tunnile. Tööaeg on jaotatud nii, et viis päeva nädalas töötatakse 8½ tundi ja laupäev 5½ tundi. Kui ületunde tehakse, maksetakse 2 esimese ületunni eest 40% lisatasu ja järgmiste ületundide eest 75%. Puhkepäevade töö eest maksetakse 100% lisatasu.

Üldkollektiivleping korraldab veel haigus- ja arstiabi. Sellejärele on töölistel ja nende perekonnaliigetel õigus prii arsti- ja haigusabile. Puhkust saavad töölistes Jaanipäeva ajal üks nädal ja kui nad vähemalt 8 kuud tööl olnud, maksetakse neile puhkuseaja eest 37.60 krooni. Kes vähem aega töötanud, saab vähem tasu vastava skaala järele. Peale selle sisaldab leping üksikasjalisi määrusi töö-

olude ja arusaamatuste lahendamise viisi kohta.

Eeltoodud tööandjate palgaalandamise katset ebaõnnestusid ja töölistes suutsid oma palgaolusid kaitseda ainult selle tõttu, et Rootsi saeveskite töölistel on moodustanud tugeva ametiühingulise organisatsiooni. Rootsi Saeveskitööliste Liidul on ümarguselt 28000 liiget. Organiseeritute protsent on võrdlemisi suur — eriti ekspordi jaoks töötavates saeveskites, kus töö kestab peagu aasta läbi. 100%-line organiseerimise aste pole sugugi haruldane. Igatahes kõikides saeveskites organiseeritute protsent kõigub 75—100%. Ainult osas sisemaal asetsevates käitistes, mis töötavad aastas ainult võrdlemisi lühikest aega, on organiseeritute protsent väiksem. Kõrge organiseerimistase tagab ka kollektiivlepingute täitmise ja tööliste tugev esinemine on suutnud kohtadel paljugi olulisi küsimusi lahendada.

Töölisliikumise senine praktika näitab, et nõrgad töölisorganisatsioonid on seni olnud tööandjatele soodsaks eeltingimuseks tööliste olukorra halvendamiseks. Organiseeritud töölistel ei lase enesega mängida nagu tööandjad tahavad. Eriti on tähtis tugev ametiühing eksportalal, mis mõjutab ka teiste tööliste palku. Eriti kujukalt näeme organisatsiooni mõju Soome ja Eesti saeveskitööstuses, kus organiseerimatute tööliste tõttu on palgad ka äärmiselt madalad. Selle tõttu, et meil ja Soomes on sellased olud, on ka Rootsi saeveskitöölised raske oma palku kaitseda. Järelikult pole tugeva ametiühingu loomine mitte ainult Eesti, vaid ka Rootsi tööliste huvides. Rootsi saeveskitöölised loodavad, et eesti seltsimehed ka seda teevad. Nii siis, eesti saeveskitöölised kiirelt tööle üles ehita-ma tugevat ametiühingut kõigepealt oma ja ka rootsi saeveskitöölise kasuks.

„Üks lilleke on närtsinud . . .“

In memoriam.

Omal ajal liikusid ringi „Töölistekodu“ tagahoovis salapärase nägudega mehed. Liikusid iseteadvalt, kõnelesid ja sosistasid isekeskis, haudusid kindlasti mitmesuguseid plaane. Eemalseisjaile vaatasid üleolevalt: „Mis sa ka maailma asjadest tead!“

See oli n. n. „keldri päästekomitee“. Ta asus „Töölistevõimla“ pimedamas nurgas ja sildiks oli uktsel „Tulevik“. Palju neid salapärase nägudega mehi ja naisi tegelikult oli, jäi teadmata. Küll aga võis neid mitte palju olla, sest selle asutuse ukse taga trügimist kunagi ei olnud, välja arvatud laupäevased klunkripäevad.

Mida nad tahtsid päästa? Päästa oli

vaja E. Tööliühingute Keskkliitu. See oli sattunud „jurlade“ mõjuvõimu alla, keldri kavad olid aga sootuks teised. Sellest ei tulnud aga midagi välja.

Nii läks vett vedama tänapäeva töölisliikumise Rinaldo Rinaldini päästeaktsioon. Viimaks tekkis keldri „Tulevikus“ ja „päästekomitees“ eneses mäss ja madin. Tekkis võitlus võimu ja kohtade pärast.

Rahvas räägib, et keldris peeti päris korralik „lillede lahing“, millest osa võttis ka loomariigi esindajaid. Üks lillede kangem liik — tulbid — olid abiks võtnud oina perekonna ja tunginud kallale päris lillele. Pärislille mahasõtkumise ees pidi viimane lahingu-

väljalt jalga laskma ja ratsutas põdra seljas minema. Nii ei ole seal muud tüli olnud, kui maa-alade jagamise küsimus.

Peksasaanud lill korjas oma väeriis-med kokku ja põgenes teisele poole linna Paldiski maanteele. Ta asutas seal uue organisatsiooni — Rahvusliku Tööliidu.

Kuidas ta tegutsemise loa nii kühku sai, see ei puutu asjasse. Või oli see keldrirahva poolt juba ammu välja-töötatud, aga mees lihtsalt näppas ta teiste nina alt ära? Igatahes põhikiri oli registreeritud, olgugi et terve rida töölisorganisatsioonid ootab juba pike-mat aega registreerimist. Tolle päris-lille nimi oligi Lill. Nagu võime seda lugejatele teatada.

— Eesti mees ja eesti naine (vanad Sirgu hüüdlauseid näivad veel populaarsed olevat), tule mu tiiva alla! — löi Lill tööliidu lendlehes regisrid lahti.

Büroo asus Lille korteris, pehmetel sohvatel. Seal määras ta omale abiführeerid ja selgitas oma liidu sihte.

Seal lüüakse käsi kokku ja juuakse liikudeks pudel punast veini. Nii teadku iga tööline, et kui Tallinnas töölis-liikumine tekib, siis tuleb see puha veinipudelist.

Lille kava on lihtsalt geniaalne.

— Igasse ametiühingusse tuleb saata vähemalt 5 liiget. Need võtavad peakoosolekud üle ja lasevad end 5-liik-melisse juhatusse valida. Juhatus toob ametiühingu tööliitu.

— Aga kui neid ei valita? — kähvatab abiführeer.

— Siis tulevad mehed tulema ja teatavad, et nemad lahkuvad ametiühingust, kuna ametiühing ei kaitse tööliste huve. Väljaspoole aga kõmatame, et töölised on massiliselt lahku-

mas ametiühingutest ja siirdumas tööliitu.

— Kuid kas inimestel on raha ametiühingutesse minemaks?

— Sellest saame üle. Mina annan oma taskust sisseastumismaksu raha. Ka olen nõus liikmemaksu tasuma, sest maksta tuleb ainult üks kuu. Selle aja jooksul, kas võtame ametiühingu üle (siis olete maksust vabad) või tuleme tulema.

Sarnasele tarkusese ei olnud kelle-gil midagi vastu öelda.

Nii läksidki mõned tööliitlased ametiühinguid üle võtma. Seda tehti ka ehitustööliste ametiühingus. Seal võeti sisseastumismaks küll vastu, aga teada saades meeste kavatsusi, neid liik-meks ei võetud. Sisseastumismaks läkski vett vedama. Keegi muidugi lärmi suurt ei tõstnud. Lill oli annud, ametiühing oli võtnud, tööliidu nimi olgu kiidetud. Ettevaatlikumad sisseastumismaksu üldse ei maksnud, vaid pistsid selle eest „Linda“ baaris topka viina hinge alla.

Lill jagas aga juba kohti.

— Sina saad ülevõetud Keskliidu sekretäriks, sina esimeheks, sina organisaatoriks.

Ametiühingute uued juhatused olid Lillel juba ammu valmis klopsitud ja ta näitaski neid meestele uhkusega:

— Vaat' nii peab üks korralik ametiühingu juhatus välja nägema!

Ühel päeval aga tuli pauk. Lehes ilmus kirjeldus Lille „Tuleviku“ lugude kohta. Selle tagajärjel kokkus osa rahvast, paremad öied löid närtsima. Üks mees ei saanud kogu öö otsa magada. Räägi veel organiseerimisest! Kahtlane värk.

„Üks lilleke on närtsind veel enne talve und...“

Tööline ja föestafud volikiri.

Töölise abirahade käfesaamisel uusi raskusi.

1. jaoskonna kinnitusamet on tööinspektori ettepanekul otsustanud, et kolmandatele isikutele võib haigekassa abirahad maksta välja ainult volituse vastu, millel abirahaõigusliku allkiri on tõestatud kas ametasutise või haigla administratsiooni poolt vastava allkirjaga ja pitsatiga. Sellele otsusele vastavalt teatas Tallinna Ühise Haigekassa

juhatus ringkirjaliselt, et „ei saa enam mees naise, ega naine mehe abiraha välja võtta ilma volikirjata. Volikirja, mis haige annab oma abiraha või arvete järele saadaoleva raha väljavõtmiseks haigekassast, peab olema õigeks tunnustatud politsei poolt; haiglas ravimise puhul võib volikirja õigeks tunnustada ka haigla administratsioon.“

Seni on haigekassad töötanud juba 1912. a. alates ja nii targale mõttele, et vaja ka abiraha väljavõtmisel volikirja nõuda, ei ole varem tulnud ei tööinspektorid ega keegi teine, ei vene tsaari ajal ega hiljem.

Ka ei sisalda seadus ega haigekassa põhikiri säärast nõudmist. Tegelik elu on tõendanud, et sarnast volikirja tarvis ei ole. Nii haigekassa tegelased, kui ka tööinspektorid peavad tunnistama, et seni abirahade väljamaksmisel ei ole olnud niisuguseid arusaamatusi, mis põhjustaksid volikirja nõudmise üldistamist.

Rohelise laua ääres võib ju igasuguseid nõudmisi ja volikirje välja mõelda, ka siis, kui tegeliku elu ja tarvilikkuse seisukohalt ei ole see midagi muud kui ainult bürokratiseerimine.

Tõestatud volikirja nõudmine ei ole haigekassa praktikas põrmugi tarvilik, küll aga toob see haigekassaosalistele väga suuri ja sageli ületamata raskusi. Haigel pole võimalik minna politseisse naisele volikirja andma ka siis, kui ta veel käia võib: haige ametkohta viimine võib saada talle saatuslikuks. Ka ei saa haige parema tahtmise juures nõuda inimeselt, et ta tol ajal, kui võitleb surmaga, kus ta elu kaalu peal on, lähaks ja hakkaks tarbetuid vorminõudeid täitma.

Mis puutub Tallinna ühise haigekassa ringkirjasse, siis on ka see puudulik. Voli-

kirja võib tõestada peale politsei omavalitsus-asutuse, näiteks valla, alevi- ja linnavalitsus. Milleks siis piirata seda suurt ja tähtsat toimingut ainult politseiga. Ka ei ole haigla juhatuse ülesannete hulgas volikirjade tõestamine

See volikirja nõudmine tuleb kaotada. Seda peab tegema kinnituskogu.

Mis selle volikirja nõudmise juures iseäralik, on ka see, et kinnitusameti koosseadusest, kus tööinspektori nõudmine volikirja nõudmise asjus otsustamist leidis, võtsid osa ka 5 tööliste esindajat: *O. Ruus, M. Luik, E. Rosenberg, J. Antje ja J. Pink*. Teisteks liigeteks olid: juhataja A. Kummel, tööinspektor J. Koppel, linnanõunik G. Rebane ja tööandjate esindaja A. Sakkeus, kokku 4. Seega pidid kui mitte kõik, siis vähemalt mõned tööliste esindajast selle otsuse poolt hääletama. Ka pole ühegi poolt neist eriarvamust protokollis lisatud, nagu seadus seda võimaldab.

Tööliste esindajad peaksid tundma tegeliku elu tarveid ja neid raskusi, mis tõestatud volituste nõudmine kassaosalistele toob. Neile pidi ka selge olema, et tõestatud volituste nõudmine on ülearune. Kui nad aga siiski on teisiti otsustanud, siis vajab see küll nende poolt põhjendamist.

Kinnitusameti liigete ümbervalimisel peaksid haigekassad edaspidi äga küll enam rõhku panema isikute vastavusele ja võimetele.

1905. a. mälestusi.

K. Klmann.

Peterburgi tööliisaaudikute nõukogu ajaloolisele manifestile olid alla kirjutanud: Maa-
töölise Ühisus, Venemaa Sotsiaaldemokraatlikkude töölise, Sotsiaalrevolutsionäärde ja Poola sotsialistide parteid. Nimetähtsust manifest kutsus kõiki üles makse mitte maksma, nekruteid mitte andma, sest neid tehakse vennatappjaks; võlad, mis tsaari valitsus teinud ajal, kui valitsus oma rahvaga sõjas on, ei tohi leida tunnustamist.

Valitsus ära nähes, et iga minut on kallid, võttis kokku oma jõu: sulges, oma arvates, isehakanud töölisvalitsuse ja andis neist 52 meest kohtu alla. Koosolekud keelati ära ja kus neid siiski juleti pidada, need aeti kuulide ja kassakanuutidega laiali. Klassisõda algas!

12. novembril algas mäss Sevastopolis jala- ja mereväes. Vangistatakse kindluse komandant ja kogu ohvitserkond.

14. novembril tõstab soomlastele „Otschakov“ masti punase lipu ja leitn. Schmidt teatab „et tema käsutuses olevat kogu Mustamere laevastik.“

Admiral Tschuhusu aga, kui vilunud strateeg piirab „Otschakovi“ sisse süütab selle ja ei lase ühtki inimest eluga minema; tulgu ta ujudes ehk paadis randa. Sadama sildadele olid asetatud sõdurid kelle ülesandeks oli igat otschakovlast uputada.

Kaldal olevaile Sevastopoli elanikele korraldas Tschuhusu „ilutule“ inimkehade põleva laeval.

Tahaksin veel paari sõnaga peatuda Kroonlinna tolleaegse võimumehe juures, kes surmamõistetud madruseid pani omale haudu kaevama ja hirvitas ise sealjuures: „võ semlju hoteli — ja semlju vam dam, ja volju na nebe naidete!“ (Maad tahtsite, maad annan, aga vabadus, noh, seda leiatae taevast!). See oli kindral parun von Adalberg, tolleaegne Kroonlinna kindral-komandant ja eesti mõisnik.

18. novembril toob leitnant Boris Schadonovski Kiievist tänavale pioneerväe polgu, et vallutada linna, kuid see temal ei õnnestunud. Tema väed saavad löödud. Paljud tema mehed tõmmatakse välja, kuid saatus on tema enda vastu armuline. Tema jääb ellu, kuid mõistetakse eluajaks sunnitööle. Orellis, sunnitööliste vanglas, sain mina temaga tutvavaks ja sõbraks.

22. novembril vangistatakse Moskvas posti ja telegrafistide ametiühingu juhatuse.

26. novembril tõmmatakse Peterburgi trükitööliste ametiühingu juhatusele lõõg kaela ja viiakse müüride taha järele mõtlema oma tegusid.

Ametiühingu üle kogu maa suleti.

1. detsembril algab võitlus Pjatigorskis,

mis levib lumepallina kogu Tarskoi oblastis. Võimudelt võetakse ära sõjariistad ja purustatakse kõik valitsusasutused. Kuid peagi kustutatakse lõõmama lõõnud tuli.

Moskva T. S. Nõukogu ühes sotsialdemokraatide ja esseride parteidega ära nähes tööstusiooni pealetungi, otsustab 7. detsembril kell 12 alata ülemaalist poliitilist streiki ja seda viia sõjariistus vastuhakkamiseni, sest nüüd, kus valitsuse käed on kinni jaapanlastega leiti olevat paras moment valitsust kukutada.

Üldstreik algas määratud päeval ja tunnil. Raudteed jäid seisma, erand tehti ainult sõjaväljalt tulevaile haavatute rongidele.

Töölistele jaotatakse välja sõjariistu nõnda palju, kui saadi, sest arsenaalid ja relvalaad olid kõva valve all ja peamiselt tühjad, kuid siiski pandi lootus nendele. Neid tuli aga jõuga omandada.

8. dets. on streikijate arv üle 100.000 inimese, mis aga iga päevaga kasvas. Et aga kuidagi liiklemist alal hoida, pandi sõjaväeosad (raudtee röödud) rongidele ja telegraafi aparatuuride juure asusid jaamaülemad.

Samal päeval annab kahurvägi tuld Rostovis tööliste koosoleku pihta, kuid on tööliste poolt antud vastulöögi tõttu sunnitud oma kahurid reservi viima.

9. dets. algab Moskvas verepulg.

Tööliste koosolek piiratakse sisse sõjaväe poolt ja nõutakse allaandmist tingimusteta, vastuseks aga on — ei!

Piirajad annavad 15 minutit aega järelemõtlemiseks ja kui jaatavat vastust ei anta, siis avatakse tuli, teatab sissepiiratuile piirajate juht. Möödub 10 minutit, kuid vastust ei ole. Kostub signaal ja selle järele kahuri lask.

Maja, kus koosolek oli, praguneb. Töölised aga seisavad hoones barrigaadide taga relvad laskevalmis.

Kahurid teevad edasi hävitustööd ja sunnivad revolvratega varustatud töölisi allaandmisele. Vangi võetakse 100 meest.

Et küll kahurid nimetatud koosoleku suutis laiali ajada, andsid nad ka hoogu revolutsioonilisele meeleolule ja paiskasid selle Moskva tänavaile.

Nii kui nõiakepigala löödud, kerkisid tänavaile barigaadid. Laterna- ja telefonipostid

konkavagunid, pakk-kastid, tühjad tünnid, poeletid, tõllad ja voorimeeste troskad kuhjati kokku. Sellased kuhjad kaeti lumega ja valati üle veega.

Külm tuli võitlejaile appi ja muutis need läikivaiks kaitsevallideks ja nendel lehvisid uhkelt pumased lipud. Ja kui vaadata neid inimesi, kes nende vallide taga relvad käes vahti pidasid, siis leiame seal koolipoisse, üliõpilasi, vabrikute töölisi, ametnikke jne.

Moskva garnison ei väärinud võimude usaldust, mispärast neid ka kasarmutest välja ei toodud, vaid nõuti Peterburgist välja Semjonovski polk. See saabus kohale. 14. detsembriks kindral Dubasovi juhatusel.

Dubasov tulistab jäätanud barrigaade ja maju. Prohorovi manufaktuuri hoone, kus revolutsionääride peajõud asusid, seisab 48 tundi kahurtule all, kuid allaandjaid ei ole.

16. dets. saabub Trepoviilt telegramm: „Vangivõtmistest hoiduda! Tegutsuge besposchadno (armuta)!“ 10 päeva pidas Moskva tööline võitlust regulaarvägede vastu, kuid pidi siis alla andma.

19. detsembril kerkisid barrikaadidele punaste lippude asemele valged lipud.

Dubasovi kahurtuli sundis Moskvat alla andma. Aga samal ajal loitsid tuleleegid Venemaa laiadel laantel ja varises mõisnike losse.

Et võidelda ühiselt tööstustöölistega, astub 10. novembril Moskvas kokku ülemaaline talupoegade kongress ja loob kontakti ametiühingute ja töölisorganisatsioonidega.

Mainitud kongress langetab otsuse: 1) maha maade ost ja müük — maa kuulugu rahvale, kes seda harib. Kui see nõudmine täitmist ei leia, siis mitte ükski tööline ei pea mõisnikule tööd tegema, 2) ei ainsamatki nekrutit valitsusele, 3) hoiukassadest hoiusummad välja ja 4) kõik kroonu viinakarvused kinni panna.

Nõudmised olid krõbedad, kuid otsekohesed.

Et aga valitsus oli ülemkihi käes, ei täidetud nõudmisi, vaid 14. nov. vangistatakse talupoegade ühisuse juhatus.

Ka Eestis tekib talupoegade liikumine. Tartus 27.—29. nov. 1905. a. astub kokku Ülemaaline Rahvaasemikkude Kongress, mis teeb krõbedad otsused.

Ringvaade.

TOOTULIDE LAHENDAMISE KOMISJON.

Töötulide lahendamise seaduse järgi on ellu kutsutud teedeministeeriumi juurde töötulide lahendamise komisjon. Komisjoni esimeheks riigivanema poolt on nimetatud Eesti Panga president J. Jaakson, tema asemikuks prof. A. Piip. Komisjoni liikmeiks on: majandusministeeriumi tööstusosakonna direktor O. Hinto, sotsiaalkindlustuse ja töökaitse osakonna direktor J. Sonin, kaubandus-tööstuskoja esindajad ins. Oja ja ins. Sulg, tööliste esindajaks Keskliidu sekretär L. Metslang ja abiesimees A. Offenbach, nende

asemikeks Keskliidu instruktor J. Mihkelson ja abiesimees H. Isküll.

Töötulide lahendamise seaduse kohta on antud ülevaade ja juhiseid „Tööliste Hääle“ nr. 11.

KUTSEOSKUSE NÕUKOGU LIIKMEKS.

Keskliidu juhatuse ettepanekul K. Musta asemele on määratud Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu liikmeks Trükitöölise Liidu esimees J. Saar ja tema asemikuks R. Valm.

Teatavasti K. Must heideti välja trükitöölise kutseorganisatsioonist ametiühingulise distsipliini rikkumise pärast.

Keskliidu instruktori karistati.

Keskliidu instr. J. Mikhelson kõneles 13. novembril s. a. Balti Puuvilla tekstiilkäsitise töölise üldkogu koosolekul elukallidusest ja palgaolude parandamisest organiseerimise teel, kus ta muude hulgas võrdles eesti töölise palku jaapani ja hiina töölise palkadega.

Tallinna poliitilise politsei komisari poolt esitatud juurduse põhjal otsustas politseivalituse direktor karistada J. Mikhelsoni 50-kroonilise rahatrahviga või selle mittetasumisel neljateistkümne-ööpäevase arestiga, sest et J. Mikhelson on eelmainitud kõnes „öelnud Eesti riigi kohta halvustavaid väljendusi, mis tekitavad lahkelsid tööliskonnas ja mis ei ole kooskõlas maksva korraga rahva üksmeele saatumisel.“

Vanade ja töövõimetute kindlustamine.

Töölisühingute Keskliit ja teised töölise organisatsioonid, eriti ka käitiste üldkoosolekud on ammu ja korduvalt nõudnud töölise vanaduse ja töövõimetuse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamist. Oma nõudmised on nad teatavaks teinud vastavate riigiasutustele. Selle tulemusena on teedeministeeriumis asunud eeltööde tegemisele.

Nüüd lugesime ajalehtedest juba kuude viisi, et riigi-majandusnõukogu päevakorras on A. Gustavsoni „algatus“ — vanaduse, invaliidisuse jne. seaduse kohta. A. Gustavson ei ole esitanud mingit valmis eelnõu, ega väljatöötatud põhilauseid, ta vajad soovis teada, mis arvab kõigest sellest asjast riigi-majandusnõukogu enamus.

Vanaduse, invaliidisuse, leskede ja vaestelaste kindlustamine on hädatarvilik, sellele on töölise organisatsiooni tööhalepanu juhtinud, see küsimus on juba algatatud, ta kallal töötatakse. Riigimajandusnõukogu seisukohavõtt ei anna siin midagi juurde.

A. Gustavson ja K. Must teeksid küll õigemini, kui nad riigimajandusnõukogust lahkukuksid ja sellega täidaksid neid algelisi distsipliin nõudmisi, mida ignoreerida ei või ükski tõsine töölise esindaja.

Ametiühinguis pole „eestkosjaid“.

„Uus Eesti“ nr. 90. keegi M. L. kirjutises „Ajakohane seadus“ peatub „Töötülilide lahendamise seaduse“ juures ja teeb muuseas ka etteheiteid, et „kutseühinguste eestkostjad“ on esitanud seaduse suhtes omapoolseid seisukohti. Selle kirjutise juures peatume üksikasjalisemalt järgmises numbris. Olgu seekord märgitud, et artiklis esineb mitmeid faktilisi vigu ja vananenud andmeid ning autoril on üldse omapärane arusaamine demokraatlikest töötülilide lahendamise mooduseist. Eriti töötülilide lahendamise kontrast.

Mis puutub „kutseühingute eestkostjaisse“, siis olgu öeldud, et selliseid asjamehi meie vabad ametiühingud ei tunne ega tunnusta. Kõigi ametiühingute ja nende keskkoha, Keskliidu, juhtivad tegelased valitakse ametiühingute põhikirjapäraste esindus-

kogude poolt ja saavad sealt oma ülesanded. „Eestkostjate“ instituut on olemas sellistes organisatsioonides ja asutistes, kus liikmetel puudub juhtide valimise võimalus, kus liikmetel on ainult suupidamise ja käsitäitmise kohustus, ei oma aga mingeid õigusi.

„Kutseühinguste eestkostjad“ töötülilide lahendamise küsimuses ei ole esitanud ja selgitanud oma isiklikke vaateid, vaid on kaitsnud töölise käitiskohaseid vaateid, töölise vanemate ja ametiühinglaste konverentside ja Keskliidu kongressi otsusi.

Märkimisväärne on ka see, et need otsused põhiliselt langevad kokku demokraatlikkude tööõiguslaste vaatega. M. L.-il ei ole mingit õigust mõnitada ametiühingute ja nende juhtide tegevuse juures. Meie oleme oma seisukohti põhjendanud asjalikult ja korrektilt. Kui kellelgi nende kohta midagi öelda, siis tuleb ära märkida, kes midagi kuskil on teinud. Ei saa piirduda üldsõnaliste ja umbkaudsete süüdistustega.

Masseerijad astusid Keskliitu.

Masseerijate-hygienistide ühingu üldkoosolek peeti 15. detsembril, kus otsustati peale keskliidu esindaja J. Mikhelsoni seletuste ärakuulamise pea ühel häälel astuda Keskliitu. See ühingu on tegutsenud juba ligi 10 aastat. Ühingul on 90 liiget ja liikmetele on asutatud omavaheline toetuskaasa, kuhu liikmed maksavad peale tavalise liikmekaksu 25 senti kuus.

Trükitöölise koosolekuid.

Trükitöölise liit korraldas novembri lõpul ja detsembri algul oma osakondades: Valgas, Võrus, Tartus, Narvas ja Rakveres koosolekuid, kus Töölisühingute Keskliidu instr. J. Mikhelson selgitas uut töötülilide lahendamise seadust. Küsimuse vastu tunti kõigis liidu osakondades võrdlemisi elavat huvi.

Riigi Põlevkivitööstuses

peeti töölisnõukogu valimisi. Nõukogusse valiti: A. Allmann, F. Kauks, O. Milder, A. Talv, A. Ert ja Ed. Kästin.

Töölise keskel on tekitanud pahameelt töölise pensionikapitali juhtnõrde käsitamine. Töölised jäävad raske töö tõttu invaliidideks, kuid pensioni saamine on raskendatud.

Oma olukorra parandamiseks peaksid kaevandustöölised tugevasti organiseeruma. Organiseerimistöö oleks töölisnõukogu tähtsaimaks ülesandeks.

TALLINNA TÖÖLISVANEMATE

koosolek peeti 11. dets. Töölisvanemate poolt esitatud aruandest selgus, et mitmes käitises on esitatud töölise poolt palgatõstmise nõuded, mis aga on jäetud tähele panemata. Mitmes käitises on alanenud töötasu tükitöö hindade reguleerimisega. Lutheri puutõöstuses sisseseatud Bedaux-tükitõöstusteimi normid on muudetud niivõrd rängaks, et töölistel on neid raske täita.

Keskliidu juriskonsult A. Jõeäär refereeris mõningaist töökaitse küsimustest,

Head uut aastat!

Kõigile ametühtinglasile ja „Tööliste Hääl“ lugejale soovib

E. T. Keskliit.

TOOTULI KRULLI KAITISES.

Tööliste ülesandel on Krulli metallikaitise töölisnõukogu pidanud pikemat aega käitise juhatausega läbirääkimisi palgaolude parandamise asjus, mis ei ole annud aga seni tulemusi. 11. detsembril peeti tööliste üldkoosolek, kus nõukogu esines aruandega palgaküsimusest. Koosolek tegi nõukogule ülesandeks esineda käitise juhatause ees uue palgatõstmise ettepanekuga; kui käitise juhatus sellele vastu ei tule, siis algatada töötüli. Palgaolude korraldamisest kõneles Keskliidu sekretär L. Metslang.

Tallinna Metallitööliste Ametiühisuse esindaja B. Eilmann andis ülevaate ühisuse tegevusest ja selgitas uut põhikirja, mille järgi uus liige saab hääleõiguse kahe aasta järele ja õiguse juhatusliikmeks lasta valida 4 aasta pärast. Koosolek asus seisukohale, et selline põhikiri pole sobiv ja töölisestele vastuvõetav.

Olgu märgitud, et ühelgi teisel ametiühingul sellist põhikirja ei ole.

Rahvusliku Tööliidu

esimesed sammud on astunud tööliste ametiühingute vastu. Oma lipukirjaks on ta võtnud tööliste liitumise „rahvustervikusse“. Seepärast kõik pihuks ja põrmuks, mis tee peal ees. Esimeseks nõksuks, millele taheti ametiühinguid „üle võtta“, oli „viiekute“ sookutamine ametiühingusse, kes pidid seal läbi viima lõhkumistöö. Sellest aga ei tulnud midagi välja. 40—50 karjeristiga ja sabaliputajaga ei saa õkkagi massorganisatsioon üle võtta. Need mehed visati lihtsalt uksest välja.

Nüüd on astunud „selgituskoosolekuid“ korraldama. Neist on osavõtt olnud väga niigel. Peale „tööliidu“ keskjuhatause ja osakonna juhatause liikmete ja nende naiste viibisid seal ka mõned ametiühinglased, kes läksid vaatama, mis A. Oina ja E. Joonala lähemal sõbral Lillil siis õieti öelda on.

Neil „koosolekuid“ on peamiselt materdatud ametiühinguid, et need polevat midagi teinud. Sama jutt, mida oleme kuulnud „Rahva Sõnast“ ja „Tööliiskodu“ tagahoovist. „Tööliidu“ „juht“ A. Lill jättis aga märkimata, et samal ajal, kui meie ametiühingud pidasid raskeid palgavõitlusi erakordsetes oludes, korraldas A. Lill E. Joonaga ja tema sõpradega töölisvõimla keldris klumkreid ja jalutas Pirita rannas valgeis pükstes.

Kõigepealt olgu A. Lill ja tema sõbrad

nii avameelsed ja näidaku oma liikmetele liidu põhikirja. Praegu ta seda mingil põhjusel hoolega varjab ja hoiab oma taskus.

Haigekassa teenijate kollektiivleping.

Teatavasti esitas Tallinna Äri-, Kontori-, Kantslelei- ja Kooperatiivteenijate Kutseühisus, kuhu on koondunud pea viimsest liikmeks ka Tallinna Ühise Haigekassa kantslelei-teenijad, haigekassa juhatausele ettepaneku: sõlmida kantsleiteenijate töötühtingimuste suhtes ametiühinguga kollektiivleping. Lepingusse olid võetud need normid, mis määratud haigekassa varemate peakoosolekute poolt. Haigekassa juhatus on lepingu mõningate parandustega vastu võtnud. See kirjutatakse alla seejärele, kui eelolev peakoosolek kinnitab haigekassa eelarve.

Loodetavasti kassaliikmete ja nende volinikkude rõhuv enamuse asub ka seisukohal, et on enesest mõistetav asi, kui kassateenijate töötühtingimused on korraldatud kollektiivlepinguga. On ju kogu teadliku tööliskonna lähemaks ülesandeks: töötühtingimuste korraldamine kollektiivlepinguga.

Maalrite elust.

Maalrite tööhooaeg on läbi. Mõned veel nokitsevad sisemiste tööde kallal. Juba sügisel varakult jäi maalreid tööta. Meil on maksev küll 8-tunnine tööpäev, kuid sellest ei peeta kinni. Ületundide eest 50% lisatasu ei makseta. Mõned ettevõtjad ei tunnista haigekassasid. Iga tööline peaks ametiühingule seaduse rikkumistest teatama.

Nüüd on maalritel jälle vaba aega. Mõelgem juba jõulu ajal järele, kuidas peale jõulu hoogsalt oma ridu koondada. 1936. a. tuleb meil kollektiivleping läbi suruda. Küll siis meie palgakärpimised kaovad. Pangem aga käed külge. Küllastagem oma ühingu ruume. Vahetagem mõtteid oma elu-olu ja kavatsuste üle. Kuuldavasti on ka juhatusel uueks aastaks ühte-teist kavast. Võtkem ka osa Tööliste Haridusliidu neljapäevastest loengutest — kl. 7—9 õhtul töölisvõimla III korral. Seal kuuleb nii mõndagi kasulikku.

Nii et pangem käed külge oma ametiühingu kasuks. Sest ainult ametiühingu abil võime parandada oma olukorda.

SISU: 1) Ülim aeg palkade tõstmiseks. 2) Tööline ja rahvus. 3) Organiseerimisele uue hooga. 4) Põlevkivitööstuse osa Eesti tööliskonna arengus. E. Plakk. 5) Välismaa mäetööstusest. 6) „Tööliste Hääl“ 1936. a. 7) Ettevõtete 1934. a. aruandeid. 8) Rootsi saeveskitööstuse olukorrast — Aug. Lindberg. 9. „Üks lillele on närtsinud...“. 10) Tööline ja tõeustatud volikiri. 11) 1905. a. mälestusi — K. Kitmann. 12) Ringvaade.

Tegev ja vastutav toimetaja L. Metslang.

Väljaandja E. Tööliühingute Keskliit. Ilmub kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti, 6 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52.

Ilmunud 21. detsembril 1935. a.

